

ZYGFRYD GLAESER
Wydział Teologiczny UO

Ekumenizm w Polsce w kontekście dokumentów II Polskiego Synodu Plenarnego (1991–1999)

Ecumenism in Poland in the Context of the Documents of the Second Polish Plenary Synod (1991–1999)

Abstract

The Second Polish Plenary Synod had been solemnly inaugurated by Pope John Paul II during his visit to Poland in June 1991 and concluded also by the pope on June 11th 1999. The preparatory works for the Synod lasted for almost three years. During that time the essential problems were identified to be discussed and elaborated on by the synodal groups. The drafts were prepared by seventeen thematic commissions. Among them the document entitled *The Catholic Church in Poland on the Way of Ecumenism* has a very special place. Unfortunately, the document was not included among the fourteen final documents of the Synod even if in some points we can find some ecumenical references. But some of the important questions have not been addressed, for example: the ecumenical formation of lay people or the pastoral attitude towards mixed marriages. The Synod has not gained a coherent statement of the Roman-Catholic Church in Poland on ecumenism and did not show any ecumenical sensitivity in this matter, which was promoted by John Paul II.

Keywords: Second Polish Plenary Synod, ecumenism, synodal documents.

Streszczenie

II Polski Synod Plenarny został uroczystie zainaugurowany przez papieża Jana Pawła II w czasie jego wizyty w Polsce w czerwcu 1991 r. Również Jan Paweł II dokonał jego zamknięcia 11 czerwca 1999 r. Prace przygotowawcze do synodu trwały prawie trzy lata. W tym czasie sformułowano istotne problemy, które miały zostać przedyskutowane i przepracowane przez grupy synodalne. W ramach siedemnastu komisji tematycznych zredagowano dokumenty robocze. Ważne miejsce wśród nich zajmuje dokument pt.: *Kościół katolicki w Polsce na drodze ekumenizmu*. Niestety, dokument ten nie znalazł się wśród czternastu finalnych dokumentów synodu. Owszem, w dokumentach końcowych synodu można znaleźć pewne ekumeniczne odniesienia, nie poruszono w nich jednak wielu ważnych kwestii, np.: ekumenicznej formacji świeckich czy duszpasterstwa małżeństw mieszanych. Synod nie wypracował spójnego stanowiska Kościoła rzymskokatolickiego w Polsce na temat ekumenizmu i nie wykazał w tej materii ekumenicznej wrażliwości promowanej przez św. Jana Pawła II.

Słowa kluczowe: II Polski Synod Plenarny, ekumenizm, dokumenty synodalne.

I Polski Synod Plenarny¹ odbył się na Jasnej Górze w 1936 r. Został zwołany w odrodzonej Rzeczypospolitej w kontekście rozprzestrzeniania się w Europie ideologii bolszewicko-totalitarnych. Biskupi, kierowani duszpasterską troską, zaprosili wówczas wiernych Kościoła rzymskokatolickiego w Polsce do synodalnej debaty, która miała umocnić w narodzie chrześcijańskie wartości i wypracować skuteczne mechanizmy przeciwdziałania zagrożeniom o charakterze ideologicznym².

W zupełnie innym kontekście historyczno-społecznym i kościelnym zwołano 55 lat później, tj. w 1991 r., II Polski Synod Plenarny. Uroczyste zainaugurował go papież Jan Paweł II w czasie wizyty w Polsce w czerwcu 1991 r. w bazylice Najświętszego Serca Jezusowego w Warszawie. Po ośmiu latach, 11 czerwca 1999 r., dokonał również jego zamknięcia w archikatedrze warszawskiej pw. św. Jana Chrzciciela. Wydarzenie to miało miejsce w tysięczną rocznicę kanonizacji św. Wojciecha³.

Prace przygotowawcze do synodu trwały prawie trzy lata⁴. W tym czasie sformułowano istotne problemy, które miały zostać przedyskutowane i przepracowa-

¹ Szerzej na temat I Polskiego Synodu Plenarnego zob. *Przebieg I Synodu Plenarnego Rzeczypospolitej Polskiej*, KDW 30 (1936) 8–9, 329–333; *Synod Plenarny w Częstochowie*, WAW 26 (1936) 9, 389–399; S. WÓJCIK (wybór), *Zew Chrystusowy. Uchwały I Polskiego Synodu Plenarnego dla wiernych*, Tuchów 1939; I. WALCZEWSKI, *Treść i znaczenie uchwał I Polskiego Synodu Plenarnego*, Poznań 1938; S. GLASER, *Znaczenie i moc obowiązująca uchwał I Polskiego Synodu Plenarnego*, „Ruch Katolicki” 8 (1938), 396–406; S. WYSZYŃSKI, *Poznanie i wykonanie uchwał Synodu Plenarnego szczytnym posłannictwem polskiego katolicyzmu*, AK 42 (1938), 282–286; W. GÓRALSKI, *Korektury rzymskie w uchwałach pierwszego polskiego synodu plenarnego z 1936 roku*, PK 33 (1990) 1–2, 153–173; J. ZIELIŃSKI, *Pierwszy Polski Synod Plenarny w odrodzonej Rzeczypospolitej. Okres przygotowań*, PK 48 (2005) 3–4, 237–299.

² Zasadniczy cel synodu został wskazany przez biskupów w okolicznościowym liście pasterskim. Czytamy w nim m.in.: „Zebraliśmy się, my biskupi całej Polski i wszystkich obrządków, na Synod Plenarny. Jest to zdarzenie szczególnej doniosłości. Synod ten jest bowiem pierwszym Synodem Plenarnym w dziejach Kościoła po wskrzeszeniu Państwa Polskiego, a zebrał się w okolicznościach ze wszechmiar ważnych w życiu naszym wewnętrznym i w chwili, gdy najstraszniejszy z pożarów, jaki kiedykolwiek groził światu, krwawą łuną wypisuje wszystkim swoje *mane – tekel – fares*. Wypisuje je i nam. Bo pożar ten wzniecony ręką zbrodniczą wciska się we wszystkie kraje i państwa, a jest szczególnie groźny dla tych, którym brak jest moralnej i duchowej odporności. Dziś sroży się szczególnie na hiszpańskiej ziemi. (...) Ostrzegamy was przed groźbą zalewu komunizmu i bezbożnictwa. A ostrzegając, zaklinamy was, byście przede wszystkim bronili wiary, czuwali nad duchem narodu i bezpieczeństwem ojczyzny. Ale zarazem zapewniamy was, że z otuchą patrzmy w przyszłość. Znamy bowiem, jak bogate są u nas pokłady wiary i jak bezcenne są skarby chrześcijańskiej tradycji. Historia zaś uczy nas, że dzięki tym skarbowi ducha i mocy nadziemskich opierała się Polska zwycięsko najcięższemu wstrząsowi. I jeśli tylko silnie staniecie pod sztandarem Chrystusowym, jeśli się pod nim wszyscy zjednoczycie do wspólnego czynu zbawczego, wtedy zwycięstwo krzyża jest niewątpliwe, a w tym zwycięstwie jest gwarancja jedyna triumfu narodu i Państwa”, <http://kosciol.wiara.pl/doc/1276248.I-Synod-Plenarny-Czestochowa-1936> (12.03.2016).

³ Zob. Z. GLAESER, K. KARSKI, Z.J. KIJAS, *Początki i rozwój ruchu ekumenicznego w Polsce*, w: J. BUDNIAK, Z. GLAESER, T. KALUŻNY, Z.J. KIJAS (red.), *Encyklopedia ekumenizmu w Polsce (1964–2014)*, Kraków 2016, 36–37.

⁴ W. GÓRALSKI, *Przed otwarciem drugiego polskiego synodu plenarnego*, MPP 76 (1991) 6, 221.

ne przez grupy synodalne. Zredagowano dokumenty robocze⁵, które miały służyć za podstawę do dyskusji i prac synodalnych. Dokumenty zostały przygotowane przez siedemnaście komisji tematycznych, powołanych przez Konferencję Episkopatu Polski⁶. Opublikowany materiał stanowił próbę rejestracji istotnych problemów duszpasterskich w Polsce, ukazanych na tle nauczania Soboru Watykańskiego II, w kontekście polskich lokalnych uwarunkowań kościelnych i społecznych. Prace synodalne rozpoczęto 8 czerwca 1991 r. 17 października 1991 r. został zatwierdzony regulamin synodu. Na przewodniczącego synodu wybrano kard. Józefa Glempa, prymasa Polski. Sekretarzem generalnym synodu został bp Tadeusz Pieronek⁷. Synod obradował w ramach sesji organizowanych w diecezjach i w parafiach. Podsumowania prac diecezjalnych i parafialnych zespołów synodalnych dokonywano w czasie sesji ogólnopolskich. Dwie pierwsze odbyły się jeszcze przed oficjalnym otwarciem synodu w Aninie w 1991 r. Kolejne miały miejsce w Warszawie: 16 października 1992 r., 30 kwietnia – 1 maja 1993 r., 16 października 1993 r., 30 kwietnia 1994 r., 16–19 marca 1996 r., w Kaliszu: 29–30 kwietnia 1995 r. i w Częstochowie: 27–28 września 1997 r.⁸ Informacje na temat prac synodalnych przekazywane były w biuletynach synodalnych oraz w „Kurierze Synodalnym”⁹ wydawanym przez Sekretariat Generalny Synodu.

1. *Teksty robocze II Polskiego Synodu Plenarnego*

W *Tekstach roboczych II Polskiego Synodu Plenarnego* ważne miejsce zajmuje dokument pt.: *Kościół katolicki w Polsce na drodze ekumenizmu*¹⁰. Składa się

⁵ Są to następujące dokumenty: *Nauka o Kościele i miejscu Matki Bożej w Kościele*; *Biblia – Sobór – życie*; *Życie liturgiczne w Polsce po Soborze Watykańskim II*; *Kościół katolicki w Polsce na drodze ekumenizmu*; *Środki społecznego przekazu w służbie człowieka i Kościoła w Polsce*; *Chrystusowe kapłaństwo służebne w Kościele w Polsce*; *Życie konsekrowane w Kościele w Polsce*; *Powołanie i posłannictwo wiernych świeckich w sytuacji Kościoła w Polsce*; *Wychowanie katolickie we współczesnej sytuacji Kościoła w Polsce*; *Dzieło misyjne Kościoła w Polsce*; *Kościół w Polsce wobec emigracji*; *W trosce o polską rodzinę*; *Kościół w Polsce wobec problemów kultury*; *Etyka w życiu społeczno-gospodarczym*; *Dzieło miłosierdzia Kościoła w Polsce*; *Formacja postaw moralnych w narodzie*; *Prawo kanoniczne w Kościele partykularnym*. Zob. II POLSKI SYNOD PLENARNY, *Teksty robocze*, Poznań – Warszawa 1991.

⁶ Zob. T. PIERONEK, *Wprowadzenie*, w: II POLSKI SYNOD PLENARNY, *Teksty robocze*, 7.

⁷ Zob. J. SZKODOŃ, *Polski Synod Plenarny w Archidiecezji Krakowskiej*, ACr 26 (1994), 268–269.

⁸ *Tamże*, 252–253. Autor powołuje się na dane pochodzące z archiwum sekretariatu II Polskiego Synodu Plenarnego, zob. *tamże*, przyp. 16.

⁹ Z. JANCZEWSKI, *Prace i uchwały II Polskiego Synodu Plenarnego*, SSTH 34 (2001), 252.

¹⁰ II POLSKI SYNOD PLENARNY, *Teksty robocze*, 95–126. W opracowaniach teologiczno-historycznych należy zauważyć wyraźny deficyt co do systematycznej prezentacji ekumenicznych ustaleń II Polskiego Synodu Plenarnego. Dotyczy to również próby oceny dyskusji synodalnych, jak również dokumentów końcowych synodu pod kątem wartości ich ekumenicznego przesłania.

on z trzech zasadniczych części. Pierwsza¹¹ stanowi biblijno-kościelne uzasadnienie dla potrzeby ekumenicznego zaangażowania¹² oraz prezentację teologicznych podstaw ekumenizmu¹³. Czytamy tam m.in., że to „Jezus Chrystus, który jest światłością świata (por. Łk 2,32; J 1,9), powołał swój Kościół jako «znak i narzędzie» jedności całej ludzkości (por. KK 1). W przeddzień swej męki i śmierci krzyżowej w arcykapłańskiej modlitwie prosił On Ojca za swych uczniów i za chrześcijan przyszlých pokoleń (J 17,20), «aby wszyscy stanowili jedno (...), aby świat uwierzył» (J 17,21). Dlatego podziały wśród chrześcijan jawnie się sprzeciwiają woli Chrystusa, są zgorszeniem dla świata i szkodzą świętej sprawie głoszenia Ewangelii (por. DE 1). Historia podziałów między chrześcijanami i wynikających stąd napięć oraz wzajemnej wrogości jest dla Kościoła katolickiego bolesną nauką. Chrześcijanie wszystkich wieków wyznawali wiarę w «jeden, święty, powszechny i apostołski Kościół», zbudowany na fundamencie apostołów i proroków. Jedność jest podstawowym wymiarem i pierwszoplanową cechą Kościoła Chrystusowego. Kościół ten trwa (*subsistit*) w Kościele katolickim (KK 8). Z jedności i jedności Kościoła Chrystusowego wypływa zobowiązanie chrześcijan do współpracy nad przywróceniem wśród nich pełnej jedności (por. DE 1)»¹⁴. W punkcie drugim pierwszej części dokumentu odwołano się do autorytetu Soboru Watykańskiego II i zaznaczono, że to on właśnie „uznał ekumenizm, czyli działalność zmierzającą do przywrócenia jedności chrześcijan, za wyraźny znak czasu (DE 4) i za owoc działania Ducha Świętego (DE 1). Przypomniano nauczanie soboru o tym, że „o przywrócenie jedności troszczyć się ma cały Kościół, zarówno wierni, jak i ich pasterze, każdy wedle własnych sił (DE 5)»¹⁵. Stąd też „ekumeniczne zaangażowanie chrześcijan wpisuje się w proces stałej odnowy życia Kościoła i kształtowania go w duchu Ewangelii»¹⁶. Autorzy dokumentu zwracają więc uwagę na ścisłe powiązanie wrażliwości reformatorskiej w Kościele z wrażliwością ekumeniczną¹⁷. Wskazują na pięć istotnych teologicznych podstaw dla ruchu ekumenicznego. Są to:

1. Jednoczące działanie zbawcze Trójjedynego Boga, objawiające się w Chrystusie, „w którym należy widzieć centrum i ośrodek wszelkiej działalności ekumenicznej. Bóg Ojciec, który jest zasadą (*arche*) jedności

¹¹ *Tamże*, 95–100.

¹² *Tamże*, nr 1–2, 95–96.

¹³ *Tamże*, nr 3–8, 96–100.

¹⁴ *Kościół katolicki w Polsce na drodze ekumenizmu*, w: II POLSKI SYNOD PLENARNY, *Teksty robocze*, nr 1, 95.

¹⁵ *Tamże*, nr 2, 95.

¹⁶ *Tamże*.

¹⁷ „Doświadczenie Kościołów w okresie posoborowym potwierdza, że na wezwanie ekumeniczne bardziej wrażliwe okazały się te grupy i ruchy chrześcijańskie, które programowo zaangażowały się na rzecz duchowej odnowy Kościołów”. *Tamże*.

Trójcy (w Jej życiu wewnętrznym i w działaniu na zewnątrz), po to zesłał na świat swojego Jednorodzonego Syna, by On stawszy się człowiekiem odrodził przez odkupienie cały rodzaj ludzki i zjednoczył go w jedno (por. 1 J 4,9; Kol 1,18-20; J 11,52)¹⁸.

2. Objawiające Słowo Boże, „które samo w sobie stanowi punkt oparcia, dla pracy na polu jedności, przy czym szczególnym Jego wyrazem jest aurytet Pisma Świętego, stanowiący wspólną własność wszystkich chrześcijan”¹⁹.
3. Sakramentalno-wspólnotowy wymiar Kościoła, „co pozwala patrzeć na Ciało Chrystusa daleko szerzej i bardziej biblijnie, niż czyniły to wieki poprzednie. Ponadto w nowym świetle stawia to zarówno zagadnienie przynależności do Kościoła Chrystusowego, jak i eklezjalny charakter innych Kościołów i wspólnot kościelnych (por. DE 3)²⁰.
4. Duch Święty, który jest zasadą jedności Kościoła, źródłem charyzmatów i wszelkiej posługi budującej Ciało Chrystusa. Za DE 2 nazwano Go „duszą” ekumenizmu, gdyż całe zadanie i skuteczność działalności ekumenicznej zależy zawsze od źródła, mocy i potęgi działania Ducha Świętego (por. DE 2)²¹.
5. Sakrament chrztu, gdyż to właśnie „chrzest jest sakramentem prawdziwie ekumenicznym, łączącym wszystkich chrześcijan pomimo ich wyznaniowego podziału. Chrzest wciela bowiem w Chrystusa ukrzyżowanego i uwielbionego oraz daje udział w życiu Bożym, dokonując równocześnie włączenia we wspólnotę Ludu Bożego. Włączenie w Kościół Chrystusowy, jakie dokonuje się poprzez chrzest, ma charakter jednoczący człowieka z tajemnicą Boga Ojca, objawiającego się w historii poprzez Jezusa i działanie Ducha Świętego. Ponadto sakrament ten dając *esse in Christo* łączy wzajemnie ludzi między sobą (por. KK 1)²².

Podkreślono również, że „rozwój ekumenizmu jest możliwy na gruncie uznania prawa do wolności religijnej i w atmosferze wzajemnej tolerancji (por. DWR 11–12 i 15). Niemniej, w ekumenizmie chodzi o coś więcej niż o wzajemną tolerancję. Chodzi w nim o odkrywanie więzi wynikających z wiary w Chrystusa i ze wspólnego chrztu. Dzięki łasce Ducha Świętego chrześcijanie różnych wyznań coraz bardziej uświadamiają sobie, że «chrzest jest znakiem i przypieczętowaniem naszego wspólnego uczniostwa. Przez chrzest chrześcijanie jednoczą się

¹⁸ *Tamże*, nr 3a, 96.

¹⁹ *Tamże*, nr 3b, 96.

²⁰ *Tamże*, nr 3c, 96–97.

²¹ *Tamże*, nr 3d, 97.

²² *Tamże*, nr 3e, 97.

z Chrystusem, wzajemnie ze sobą oraz z Kościołem każdego czasu i każdego miejsca. Nasz wspólny chrzest jednoczy nas z Chrystusem w wierze, jest zatem fundamentalną więzią jedności» (*Dokument z Limy*, 1982: *Chrzest*, nr 6, cytowany w przemówieniu papieża Jana Pawła II do przedstawicieli Kościołów chrześcijańskich w Warszawie 08.06.1987). Fakt ten skłania do głębokiej wdzięczności wobec wspólnego Pana i Zbawiciela i do nieustawania w odkrywaniu braterstwa w Chrystusie wypływającego ze wspólnego chrztu (por. przemówienie papieża Jana Pawła II w Warszawie 08.06.1987). W tej perspektywie ekumenizm oznacza drogę pojednania chrześcijan i służy pogłębieniu świadomości wyznaniowej, nie zaś przyczynę indyferentyzmu postaw i przekonań²³.

Odwołując się do przesłania Nadzwyczajnego Synodu Biskupów z 1985 r., autorzy dokumentu potwierdzili przekonanie, że „ekumenizm wpisał się głęboko i na stałe w świadomość Kościoła» (*Relacja końcowa*, II. C)²⁴. Wymienili również trzy najistotniejsze płaszczyzny urzeczywistniania się ekumenizmu. Są to: ekumenizm duchowy, ekumenizm naukowy i ekumenizm praktyczny²⁵. Wskazali na dialog jako na najwłaściwszą „metodę spotkania i zbliżenia z braćmi z innych Kościołów chrześcijańskich”²⁶. Jawi się on „jako program pojednania braci w Chrystusie oraz jako płaszczyzna odkrywania wielowymiarowego bogactwa Kościoła Chrystusowego, co w konsekwencji prowadzi do ubogacenia własnej tradycji wyznaniowej”²⁷.

W omawianym dokumencie odnajdujemy również inne ważne stwierdzenie. Dotyczy ono kształtowania relacji z niechrześcijanami, zwłaszcza z żydami i muzułmanami. Autorzy dokumentu, odwołując się do przesłania Deklaracji o wolności religijnej *Dignitatis humanae* Soboru Watykańskiego II, przywołują apel skierowany do katolików, „aby z roztropnością i miłością przez rozmowy (dialog) i współpracę z wyznawcami innych religii, dając świadectwo wiary i życia chrześcijańskiego, uznawali, chronili i wspierali owe dobra duchowe i moralne, a także wartości społeczno-kulturalne, które u tamtych się znajdują (DRN 2)”²⁸.

W drugiej części dokumentu roboczego II Polskiego Synodu Plenarnego pt.: *Kościół katolicki w Polsce na drodze ekumenizmu* zaprezentowano sytuację wyznaniową i ekumeniczną w Polsce²⁹. Podkreślono fakt różnorodności wyznaniowej Polski oraz to, że „wszystkie Kościoły chrześcijańskie wniosły swój wkład – każdy w sobie właściwym zakresie i czasie – w ukształtowanie się obecnego

²³ II POLSKI SYNOD PLENARNY, *Teksty robocze*, nr 4, 97.

²⁴ *Tamże*, nr 5, 97–98.

²⁵ Szerzej zob. *tamże*, nr 5, 98.

²⁶ *Tamże*, nr 6, 99.

²⁷ *Tamże*.

²⁸ *Tamże*, nr 7, 99–100. Zob. także nr 8, 100.

²⁹ Zob. nr 9–23, 101–108.

oblicza chrześcijaństwa w Polsce³⁰. Nakreślono mapę wyznaniową Polski³¹. W sposób ogólny zaprezentowano istotne elementy w rozwoju ekumenii w Polsce po Soborze Watykańskim II³². Wymieniono prekursorów polskiej ekumenii. Przedstawiono instytucje szczególnie odpowiedzialne za rozwój ekumenizmu w Polsce, m.in.: ośrodki ekumeniczne o charakterze naukowym, duchowym i praktycznym³³.

Trzecia część omawianego dokumentu roboczego³⁴ poświęcona została nakreśleniu kierunków duszpasterstwa ekumenicznego w Kościele rzymskokatolickim w Polsce. Nawiązano do wypowiedzi Jana Pawła II z jego pielgrzymek do Polski, gdzie papież zachęcał, by „odważnie kształtować lepszą przyszłość ekumeniczną”³⁵. Stwierdzono więc, że ekumenizm powinien stać się jednym z priorytetów Kościoła w Polsce³⁶. Pod adresem diecezji, parafii, wspólnot zakonnych, ruchów katolickich oraz uczelni teologicznych sformułowano szereg postulatów i zobowiązań. Oto niektóre z nich:

1. „We wszystkich diecezjach powinny działać diecezjalne komisje ds. ekumenizmu (należy je powołać tam, gdzie ich jeszcze nie ma)”³⁷.
2. „W dekanatach wyznaniowo mieszanych działaniami ekumenicznymi powinien z polecenia biskupa kierować dekanalny referent do spraw ekumenizmu”³⁸.
3. „W zgromadzeniach zakonnych męskich i żeńskich winni działać referenci – animatorzy do spraw ekumenizmu”³⁹.
4. „Komisja synodalna postuluje, by wykłady z zakresu ekumenizmu w seminariach duchownych oraz wydziałach teologicznych prowadzono na II i IV roku nauczania, a nie, jak to często bywa, na roku ostatnim. (Na roku III należałoby zaprezentować obiektywnie poszczególne Kościoły i Wspólnoty chrześcijańskie, na roku IV zaś wyłożyć katolickie zasady ekumenizmu.) Wykładowcy problematyki ekumenicznej w seminariach duchownych powinni posiadać uniwersyteckie przygotowanie specjalistyczne”⁴⁰.

³⁰ *Tamże*, nr 9, 101.

³¹ *Zob. tamże*, nr 10, 101–102.

³² *Zob. tamże*, nr 11, 102–103.

³³ *Zob. tamże*, nr 12–23, 103–108.

³⁴ *Zob. tamże*, nr 24–40, 108–114.

³⁵ *Tamże*, nr 24, 108.

³⁶ *Zob. tamże*.

³⁷ *Tamże*, nr 25, 108.

³⁸ *Tamże*.

³⁹ *Tamże*.

⁴⁰ *Tamże*.

5. „Biblioteki seminaryjne należy wzbogacać najnowszą literaturą ekumeniczną, łącznie z czasopismami wydawanymi przez bratnie Kościoły”⁴¹.
6. „Ekumeniczne inicjatywy duszpasterskie winny być inspirowane na różnych spotkaniach diecezjalnych, jak: konferencje rejonowe księży, dni teologiczne, sympozja. Wzajemnemu poznaniu i wyjaśnieniu wielu problemów teologicznych, prawnych, duszpasterskich mogłyby służyć regionalne spotkania duchownych różnych wyznań. Należy na nich unikać polemiki, trzymając się rzeczowego przedstawienia stanowiska swojego Kościoła. Spotkania takie warto ubogacić chwilą wspólnej modlitwy lub medytacji biblijnej”⁴².
7. „Szczególną okazją poznania się duchownych w atmosferze modlitwy są różnego rodzaju rekolekcje ekumeniczne (np. w Laskach koło Warszawy), które zasługują na szersze rozpropagowanie”⁴³.
8. „Duch ekumenizmu winien przenikać całą katechezę (por. adhortację *Catechesi tradendae*, 32). O innych Kościołach chrześcijańskich należy mówić obiektywnie i bez ducha polemiki. W starszych klasach korzystnym może być spotkanie w ramach katechezy z duchownym innego Kościoła (który mógłby przedstawić swe wyznanie), jak też odwiedziny przez grupę katolicką ze swym katechetą świątyni bratniego Kościoła chrześcijańskiego”⁴⁴.
9. „W duchu Ewangelii należy w ramach katechezy oraz w innych formach pracy duszpasterskiej uczyć szacunku dla religijnej tradycji żydowskiej i dla żydowskiego rozumienia tragedii holocaustu”⁴⁵.
10. Katecheza „powinna odbywać się w duchu tolerancji i szacunku dla ludzi o odmiennych przekonaniach religijnych i światopoglądowych”⁴⁶.
11. Powinno nastąpić „ożywienie duszpasterstwa biblijnego pogłębiającego znajomość Pisma Świętego wśród katolików”⁴⁷.
12. „W docieraniu do środowisk oddalonych od Kościoła mogą być też pomocne różne ekumeniczne inicjatywy ewangelizacyjne, służące budzeniu żywej wiary. Wymagają one zawsze pogłębionej formacji ekumenicznej tych, którzy je podejmują”⁴⁸.

⁴¹ II POLSKI SYNOD PLENARNY, *Teksty robocze*, nr 26, 109.

⁴² *Tamże*, nr 27, 109.

⁴³ *Tamże*.

⁴⁴ *Tamże*, nr 28, 109.

⁴⁵ *Tamże*, nr 29, 109.

⁴⁶ *Tamże*, 110.

⁴⁷ *Tamże*, nr 30, 110.

⁴⁸ *Tamże*.

13. „We wszystkich parafiach i świątyniach katolickich należy pielęgnować i rozwijać wspólną modlitwę o jedność chrześcijan (...). Duchownych bratnich wyznań, obecnych na nabożeństwach ekumenicznych, należy poprosić do czynnego uczestnictwa, jak czytanie słowa Bożego, głoszenie kazań i homilii, prowadzenie modlitwy czy udzielenie błogosławieństwa”⁴⁹.
14. „Duszpasterze winni zadbać, by nie przeoczono modlitewnej łączności z braćmi innych Kościołów chrześcijańskich przy takich uroczystościach, jak: wizytacja biskupia, odpust parafialny, pamiątka założenia kościoła, Pierwsza Komunia Święta, konfirmacja, rekolekcje, misje, tydzień ewangelizacyjny itp.”⁵⁰
15. „Godną polecenia jest inicjatywa tak zwanych parafii bliźniaczych, to znaczy nawiązania duchowej więzi i praktycznego współdziałania dwóch parafii różnych wyznaniowo, znajdujących się w różnych regionach kraju”⁵¹.
16. „Ponieważ chrzest jest fundamentem wszelkich działań ekumenicznych, proboszczowie parafii katolickich winni bez przeszkód wydawać metrykę chrztu swojemu parafianinowi, gdy będzie ona potrzebna dla celów duszpasterskich w bratnim Kościele chrześcijańskim”⁵².
17. „Ekumeniczną praktyką będzie też stosowanie w pewnych warunkach chrztu przez zanurzenie (...) oraz przestrzeganie w stosunku do dorosłych inicjacji chrześcijańskiej w kolejności zgodnej ze starożytną praktyką: chrzest – bierzmowanie – Eucharystia (...)”⁵³.
18. „W razie zmiany wyznania należy się przekonać, czy konwertyta do Kościoła katolickiego nie został moralnie przymuszony do tego kroku”⁵⁴.
19. „Zanim Kościoły dojdą do uznania prawa swoich wiernych do pełnego współuczestnictwa w Eucharystii (zwłaszcza z Kościołami poreformacyjnymi), należy modlitwą wspierać wysiłki teologów zmierzające do wyjaśnienia rozbieżności i poznania różnych tradycji oraz dążyć do przyszłej wspólnej celebracji”⁵⁵.
20. „Kiedy katolik znajdzie się w niedzielę lub święto nakazane na terenach, gdzie Eucharystia odprawiana jest tylko przez prawosławnych, ze względu na pożytek duchowy powinien w niej uczestniczyć. Przy celebrowaniu

⁴⁹ *Tamże*, nr 31, 110.

⁵⁰ *Tamże*, 110–111.

⁵¹ *Tamże*, 111.

⁵² *Tamże*, nr 32, 111.

⁵³ *Tamże*.

⁵⁴ *Tamże*, nr 33, 111.

⁵⁵ *Tamże*, nr 34, 112.

Eucharystii z udziałem chrześcijan innych wyznań zaleca się udzielanie Komunii Świętej z hostii konsekrowanych w czasie tejże celebracji, a jeżeli przepisy na to pozwalają, także pod dwiema postaciami. Względy ekumeniczne i liturgiczne przemawiają za powszechnym i stałym stosowaniem tej praktyki⁵⁶.

21. „Kiedy chrześcijanin innego wyznania znajdzie się w wyjątkowych warunkach (choroba, szpital, zakład karny, duża odległość od swego duchownego) i nie może skorzystać z posługi duchownego swego wyznania, a odczuwa wielkie pragnienie przyjęcia Komunii Świętej, należy spełnić jego prośbę, żądając jednak, by wyraził wiarę w rzeczywistą obecność Chrystusa w postaciach eucharystycznych. Na dłuższą taką praktykę należy uzyskać zgodę biskupa⁵⁷.
22. Szczególną duszpasterską troską należy objąć małżeństwa mieszane. Duszpasterskie działania w tym zakresie powinny mieć charakter ekumeniczny. Należy unikać sytuacji, które mogłyby u stron wywoływać konflikt sumienia⁵⁸.
23. Należy z należytą wrażliwością ekumeniczną kształtować liturgię, zwłaszcza w szczególnych sytuacjach życiowych, np. przy pogrzebach, podkreślając prawdy eschatologiczne, które zasadniczo łączą chrześcijan. Tam, „gdzie chrześcijanie bratniego wyznania nie posiadają swojego kościoła czy kaplicy dla odprawienia obrzędów pogrzebowych, należy udostępnić im na ten cel świątynię katolicką. Można też uczcić zmarłego biciem w dzwony, według miejscowych zwyczajów⁵⁹.
24. Pracę charytatywną i opiekuńczą należy prowadzić z pełnym poszanowaniem praw każdego człowieka, bez względu na jego przekonania i kościelną przynależność⁶⁰.
25. „Należy popierać wszelką współpracę i współdziałanie chrześcijan w zakresie tworzenia i upowszechniania kultury chrześcijańskiej oraz przeciwstawiania się zalewowi pseudokultury, pornografii i innych zjawisk społecznie szkodliwych⁶¹.

Dokument roboczy II Polskiego Synodu Plenarnego pt.: *Kościół katolicki w Polsce na drodze ekumenizmu* zamykają aneksy. Pierwszy z nich to raport o chrzcie, będący wynikiem dialogu Kościoła rzymskokatolickiego z innymi

⁵⁶ II POLSKI SYNOD PLENARNY, *Teksty robocze*, nr 34, 112.

⁵⁷ *Tamże*.

⁵⁸ Zob. *tamże*, nr 35, 112.

⁵⁹ *Tamże*, nr 36, 113.

⁶⁰ Zob. *tamże*, 37–38, 113.

⁶¹ *Tamże*, nr 39, 114.

Kościołami i Wspólnotami chrześcijańskimi w Polsce⁶². Drugi – to List pasterski z okazji 25. rocznicy ogłoszenia soborowej deklaracji *Nostra aetate*⁶³. Aneks trzeci (ostatni) zawiera graficzną prezentację międzykościelnych dialogów doktrynalnych na forum światowym z udziałem Kościoła rzymskokatolickiego⁶⁴.

2. Dokumenty końcowe II Polskiego Synodu Plenarnego⁶⁵

W ramach synodalnych debat wypracowano czternaście dokumentów finalnych. Są to: *Potrzeba i zadania nowej ewangelizacji na przełomie II i III Tysiąclecia Chrześcijaństwa*⁶⁶, *Powołanie do życia w małżeństwie i rodzinie*⁶⁷, *Szkoła i uniwersytet w życiu Kościoła i narodu*⁶⁸, *Kościół wobec życia społeczno-gospodarczego*⁶⁹, *Kościół wobec rzeczywistości politycznej*⁷⁰, *Ewangelizacja kultury i środków społecznego przekazu*⁷¹, *Misyjny adwent nowego tysiąclecia*⁷², *Sól ziemi. Powołanie i posłannictwo świeckich*⁷³, *Kapłaństwo i życie konsekrowane jako wspólnota życia i posługi z Chrystusem*⁷⁴, *Liturgia Kościoła po Soborze Watykańskim II*⁷⁵, *Posługa charytatywna Kościoła*⁷⁶, *Świętość. Dar i zadanie*⁷⁷, *Duszpasterstwo polskie za granicą*⁷⁸ oraz *Maryja w tajemnicy Chrystusa i Kościoła*⁷⁹. Niestety, wśród dokumentów końcowych II Polskiego Synodu Plenarnego zabrakło dokumentu ekumenicznego, choć taki, o wyjątkowej ekumenicznej wartości, został opracowany na etapie przygotowawczym do synodu. Przyznać jednak należy, że wątki ekumeniczne znalazły się w niektórych dokumentach synodal-

⁶² Zob. *tamże*, 114–120.

⁶³ Zob. *tamże*, 121–125.

⁶⁴ Zob. *tamże*, 126.

⁶⁵ Na temat przebiegu synodu oraz krótką charakterystykę poszczególnych dokumentów końcowych zob.: Z. JANCZEWSKI, *Prace i uchwały II Polskiego Synodu Plenarnego*, 249–258.

⁶⁶ *II Polski Synod Plenarny (1991–1999)*, Poznań 2001, 9–28.

⁶⁷ *Tamże*, 29–48.

⁶⁸ *Tamże*, 49–64.

⁶⁹ *Tamże*, 65–82.

⁷⁰ *Tamże*, 83–100.

⁷¹ *Tamże*, 101–124.

⁷² *Tamże*, 125–142.

⁷³ *Tamże*, 143–158.

⁷⁴ *Tamże*, 159–188.

⁷⁵ *Tamże*, 189–216.

⁷⁶ *Tamże*, 217–230.

⁷⁷ *Tamże*, 231–250.

⁷⁸ *Tamże*, 251–262.

⁷⁹ *Tamże*, 263–280.

nych. W dokumencie pt.: *Potrzeba i zadania nowej ewangelizacji na przełomie II i III Tysiąclecia Chrześcijaństwa*, synod odwołując się do przesłania Konstytucji dogmatycznej o Kościele Soboru Watykańskiego II podkreślił, że Kościół katolicki „«wie, że jest związany z licznymi powodów» z innymi wspólnotami chrześcijańskimi prawdziwą więzią w Duchu Świętym»⁸⁰. Nawiązano również do stwierdzeń Jana Pawła II z encykliki *Ut unum sint*, że „«ekumenizm – ruch na rzecz jedności chrześcijan – nie jest jakimś tylko ‘dodatkiem’, uzupełnieniem tradycyjnego działania Kościoła. Przeciwnie, należy on w sposób organiczny do całości jego życia oraz działania i w konsekwencji winien tę całość przenikać i z niej wyrastać jak owoc ze zdrowego i kwitnącego drzewa, które osiągnie pełnię życia». W dialogu ekumenicznym wspólnoty chrześcijańskie pomagają sobie nawzajem w budowaniu jedności. Jest ona bowiem nieodzownym warunkiem, aby «była w nich naprawdę obecna cała treść i wszystkie konsekwencje ‘dziezictwa przekazanego przez Apostołów’». «Bez tego pełna komunია nigdy nie będzie możliwa. Ta wzajemna pomoc w poszukiwaniu prawdy jest najwyższą formą ewangelicznej miłości»⁸¹. Przypomniano również, że „komunia eklezjalna, do której Chrystus wzywa swoich wyznawców i która opiera się na pewnej pierwotnej jedności istniejącej między nimi, musi przechodzić do jedności widzialnej, «wpisanej w konkretną rzeczywistość, aby Kościół naprawdę stał się znakiem owej pełnej komunii w jednym, świętym, katolickim i apostołskim Kościele, która wyrazi się we wspólnym sprawowaniu Eucharystii»⁸². Przywołano także jedno z fundamentalnych stwierdzeń motywujących do praktycznego zaangażowania ekumenicznego, że „od jedności chrześcijan zależy (...) skuteczność posłannictwa Kościoła wobec świata”. Za Janem Pawłem II postawiono więc kilka podstawowych dla ewangelizacji pytań: „Czyż można (...) głosić Ewangelię pojednania, nie dążąc zarazem czynnie do pojednania chrześcijan? (...) Czyż niewierzący, stykając się z misjonarzami, którzy nie zgadzają się ze sobą nawzajem, choć wszyscy powołują się na Chrystusa, będą umieli przyjąć prawdziwe orędzie? Czy nie pomyślą, że Ewangelia, choć jest przedstawiana jako podstawowe prawo miłości, stanowi raczej przyczynę podziału?»⁸³. Odpowiadając na powyższe pytania wyprowadzono ważny wniosek, iż „Kościół w Polsce wierzy mocno, że skuteczność jego przesłania ewangelizacyjnego zależy od jedności»⁸⁴. Stąd też ekumenia jest dla Kościoła w Polsce „jednym z priorytetów duszpasterskich»⁸⁵.

⁸⁰ *Potrzeba i zadania nowej ewangelizacji na przełomie II i III Tysiąclecia Chrześcijaństwa*, w: *II Polski Synod Plenarny (1991–1999)*, nr 12, 13.

⁸¹ *Tamże*, nr 12, 13–14.

⁸² *Tamże*, 14.

⁸³ *Tamże*.

⁸⁴ *Tamże*.

⁸⁵ *Tamże*.

Zachodzi więc „pilna potrzeba, aby po okresie pewnej izolacji wszedł on na drogę szerokiej wymiany darów z innymi Kościołami chrześcijańskimi”⁸⁶. Synod skierował więc „słowa serdecznej wdzięczności do wszystkich, którzy podejmują wysiłki na rzecz pojednania podzielonych uczniów Chrystusa i – nie ograniczając działalności ekumenicznej do styczniowej modlitwy o jedność chrześcijan – zmiierzają do dawania wspólnego świadectwa wiary, nadziei i miłości we współczesnym, pluralistycznym świecie”⁸⁷. Potwierdzono więc konieczność kontynuowania prac Komisji do spraw Dialogu Konferencji Episkopatu Polski i Polskiej Rady Ekumenicznej. Podkreślono także konieczność wsparcia projektów naukowo-badawczych realizowanych przez instytuty i katedry teologii ekumenicznej i porównawczej istniejące w ramach wyższych uczelni. Zwrócono uwagę na konieczność podejmowania twórczego dialogu między Kościołem rzymskokatolickim i Kościołem polskokatolickim oraz Kościołem starokatolickim mariawitów, jako Kościołami doktrynalnie i kulturowo najbliższymi temu pierwszemu, „a pozostającymi w bolesnej izolacji ze względu na nie zabliźnione rany z niedalekiej przeszłości”⁸⁸. Zapewniono też, że „synod z nadzieją spogląda na wysiłki, mające na celu pojednanie chrześcijan i Żydów”⁸⁹. Za wielkie zadanie, jakie stoi przed Kościołem w Polsce, uznano „budzenie ducha ekumenii i dialogu w zwykłym, codziennym życiu polskich parafii”⁹⁰. Synod skierował więc apel do wszystkich wiernych, „aby stwarzać atmosferę zrozumienia dla inności przekonań religijnych”, a w konsekwencji, by podejmować ze sobą dialog, by być otwartym na wspólną modlitwę oraz by „uczyć dzieci i młodzież szacunku dla zachowań religijnych i miejsc kultu członków innych Kościołów i Wspólnot religijnych”⁹¹, gdyż orędzie Jezusa Chrystusa „przekracza doraźne spory i podziały”⁹².

Dwie niewielkie wzmianki ekumeniczne odnajdujemy w dokumencie pt.: *Szkola i uniwersytet w życiu Kościoła i narodu*. Opisując charakter i istotne założenia szkoły katolickiej stwierdzono, że „z samej zasady jest ona otwarta dla wszystkich, bez względu na wyznanie czy światopogląd. Uczy ona i wychowuje w duchu ekumenizmu oraz w szacunku dla każdego człowieka”⁹³. Drugą krótką wzmiankę ekumeniczną odnajdujemy przy opisie odnowy struktur uczelni ka-

⁸⁶ *Tamże*, nr 57, 25.

⁸⁷ *Tamże*.

⁸⁸ *Tamże*.

⁸⁹ *Tamże*.

⁹⁰ *Tamże*, 26.

⁹¹ *II Polski Synod Plenarny (1991–1999)*, 26.

⁹² *Tamże*, nr 59, 26.

⁹³ *Szkola i uniwersytet w życiu Kościoła i narodu*, w: *II Polski Synod Plenarny (1991–1999)*, nr 12, 51.

tolickich. Zauważono wówczas, że „uczelnie katolickie i wydziały teologii powinny stawać się miejscem owocnego dialogu światopoglądowego, ekumenicznego i międzyreligijnego”⁹⁴. W dokumencie brak jest jakichkolwiek konkretów dotyczących konieczności wprowadzenia wątków ekumenicznych w nauczaniu katechetycznym czy uniwersyteckim.

W dokumencie pt.: *Ewangelizacja kultury i środków społecznego przekazu* odnajdujemy jedną, skromną wzmiankę o charakterze ekumenicznym. Tam, gdzie mowa jest o konieczności ochrony zabytkowych cmentarzy i miejsc kultu stwierdzono, że „w duchu ekumenicznego braterstwa podobną troską należy objąć cmentarze i pomniki innych wyznań czy narodowości”⁹⁵.

Kolejny synodalny dokument, w którym znajdujemy ekumeniczne wzmianki, zatytułowany został *Misyjna natura Kościoła*. Jego autorzy, odwołując się do nauczania Jana Pawła II, podkreślają, że „wiara umacnia się, gdy jest przekazywana!”⁹⁶. Dlatego też „misje odnawiają Kościół, wzmacniają wiarę i dojrzałość chrześcijańską, wnoszą w życie chrześcijan promienie żarliwości i entuzjazmu, uczą dialogu i otwartości ekumenicznej”⁹⁷. Duszpasterze podejmujący dzieło misyjne i ewangelizacyjne powinni to czynić w duchu ekumenicznym, szukając porozumienia z duchownymi i świeckimi innych Kościołów⁹⁸.

W dokumencie pt.: *Kapłaństwo i życie konsekrowane jako wspólnota życia i posługi z Chrystusem* znajdujemy zaledwie dwie dość incydentalne wzmianki o ekumenizmie. Pierwsza, o charakterze ogólnym, pojawia się w kontekście formacji: „Celem łączącym wszystkie rodzaje formacji kandydatów do kapłaństwa jest przygotowanie do udziału w misji Chrystusa Dobrego Pasterza. Dlatego w programie studiów seminaryjnych należy przyznać odpowiednie miejsce takim zagadnieniom, jak teologia wspólnoty, teologia rodziny, teologia życia konsekrowanego, stowarzyszenia katolickie i ruchy odnowy chrześcijańskiej, zagadnienia ekumeniczne, ewangelizacja przez środki społecznego przekazu, problematyka misyjna”⁹⁹. Druga wzmianka związana jest z zachętą kierowaną przez synod do instytutów życia konsekrowanego działających w Polsce, aby w „nowych czasach” promieniowały „duchowością kontemplacyjną, a zarazem ekumeniczną i otwartą na nowe poszukiwania”¹⁰⁰.

⁹⁴ *Szkola i uniwersytet w życiu Kościoła i narodu*, w: *II Polski Synod Plenarny (1991–1999)*, nr 71, 61.

⁹⁵ *Ewangelizacja kultury i środków społecznego przekazu*, w: *II Polski Synod Plenarny (1991–1999)*, nr 70, 118.

⁹⁶ *Misyjna natura Kościoła*, w: *II Polski Synod Plenarny (1991–1999)*, nr 10, 128.

⁹⁷ *Tamże*.

⁹⁸ Zob. *tamże*, nr 62, 138.

⁹⁹ *Kapłaństwo i życie konsekrowane jako wspólnota życia i posługi z Chrystusem*, w: *II Polski Synod Plenarny (1991–1999)*, nr 62, 175.

¹⁰⁰ *Tamże*, nr 94, 182–183.

Podobną sytuację do poprzednich mamy w odniesieniu do dokumentu dotyczącego posługi charytatywnej Kościoła (*Posługa charytatywna Kościoła*). Znajdujemy w nim zaledwie jedno stwierdzenie, że „posługa charytatywna powinna stać się dziełem podejmowanym wspólnie z braćmi z innych Kościołów chrześcijańskich, polem współpracy i praktycznego ekumenizmu w służbie drugiemu człowiekowi na płaszczyźnie ogólnopolskiej, diecezjalnej i parafialnej, a także wśród instytucji, zgromadzeń i stowarzyszeń działających w Kościele”¹⁰¹. Podobna sytuacja do poprzednich ma miejsce w następnym dokumencie pt.: *Świętość. Dar i zadanie*. Tu również znajdujemy zaledwie kilka wzmianek i nawiązań o charakterze ekumenicznym. Wskazując na rolę zakonów i stowarzyszeń życia konsekrowanego jako środowisk krzewienia świętości, autorzy dokumentu wśród licznych obszarów zaangażowania osób konsekrowanych wymieniają ekumenizm¹⁰². *Świętość* ukazuje jako dar płynący ze wspólnego dziedzictwa ekumenicznego. Wyjaśniają, w czym wyraża się owo dziedzictwo: „Wspólne dziedzictwo ekumeniczne stanowią nie tylko środki zbawienia, tradycje, liturgie i instytucje, które Kościoły i społeczności chrześcijańskie zachowały i przez które zostały ukształtowane, ale przede wszystkim rzeczywistość świętości. «Powszechna obecność świętych jest bowiem dowodem transcendentnego działania mocy Ducha. Jest znakiem i dowodem zwycięstwa Boga nad mocami zła, które wprowadzają podziały między ludźmi». Dlatego Synod zachęca, aby w katechezie, pouczeniu sakramentalnym, modlitwie i piśmiennictwie katolickim szeroko nawiązywać do wzorców życia duchowego i przykładów autentycznych świadków Chrystusa z Kościołów siostrzanych, a także świadków transcendencji Ducha przez wiarę, nadzieję i miłość w innych religiach”¹⁰³.

W ostatnim dokumencie II Polskiego Synodu Plenarnego, pt.: *Maryja w tajemnicy Chrystusa i Kościoła*, zamieszczono dwie ekumeniczne wzmianki. Pierwsza związana jest z opisem zasług Katedry Mariologii KUL w kształtowaniu polskiej mariologii i w wytyczaniu dróg pobożności maryjnej, gdzie podkreślono, że „dobre owoce przyniosło w działalności tej placówki połączenie wymiaru teologiczno-dogmatycznego mariologii z wrażliwością ekumeniczną oraz badaniami nad pobożnością ludową i duszpasterstwem maryjnym”¹⁰⁴. Druga – to zachęta kierowana do wiernych, by „w liturgii i nauczaniu (...) zwrócić uwagę na rolę właściwie rozumianej pobożności maryjnej w dialogu ekumenicznym. Uprzywilejowanym czasem odkrywania wzajemnego bogactwa jest Tydzień Powszechnej

¹⁰¹ *Posługa charytatywna Kościoła*, w: *II Polski Synod Plenarny (1991–1999)*, nr 54, 227.

¹⁰² *Świętość. Dar i zadanie*, w: *II Polski Synod Plenarny (1991–1999)*, nr 42, 243; nr 43, 243–244.

¹⁰³ *Tamże*, nr 49, 245.

¹⁰⁴ *Maryja w tajemnicy Chrystusa i Kościoła*, w: *II Polski Synod Plenarny (1991–1999)*, nr 46, 273.

Modlitwy o Jedność Chrześcijan. Synod, ufając wstawiennictwu Matki Kościoła, w duchu odpowiedzialności za jedność uczniów Chrystusa, zachęca wszystkich wiernych, duchownych i świeckich, do włączenia się w dialog między Kościołami, aby jak najszybciej spełniło się wołanie Jezusa, któremu towarzyszy gorące pragnienie serca Maryi: «Aby wszyscy stanowili jedno»¹⁰⁵.

* * *

Podsumowując analizę dokumentów II Polskiego Synodu Plenarnego pod kątem ich ekumenicznego przesłania i ekumenicznej wrażliwości, trzeba z ubolewaniem stwierdzić, że synod ostatecznie nie wypracował odrębnego dokumentu ekumenicznego. Niewiele też skorzystał z przesłania bardzo dobrego dokumentu roboczego pt.: *Kościół katolicki w Polsce na drodze ekumenizmu*. Aż w sześciu ważnych dokumentach finalnych synodu (*Powołanie do życia w małżeństwie i rodzinie, Kościół wobec życia społeczno-gospodarczego, Kościół wobec rzeczywistości politycznej, Sól ziemi. Powołanie i posłannictwo świeckich, Liturgia Kościoła po Soborze Watykańskim II, Duszpasterstwo polskie za granicą*) nie znalazły się jakiegokolwiek elementy czy wzmianki ekumeniczne. W dokumentach finalnych synodu nie poruszono w ogóle tak ważnych kwestii, jak np.: ekumeniczna formacja świeckich czy duszpasterstwo małżeństw mieszanych. Oceniając dokumenty finalne II Polskiego Synodu Plenarnego pod kątem ich ekumenicznego przesłania należy stwierdzić, że synod nie wypracował spójnego stanowiska Kościoła rzymskokatolickiego w Polsce na temat ekumenizmu i nie wykazał w tej materii wrażliwości promowanej przez św. Jana Pawła II.

Bibliografia

- Ewangelizacja kultury i środków społecznego przekazu*, w: *II Polski Synod Plenarny (1991–1999)*, Poznań 2001, s. 101–124.
- GLAESER ZYGFRYD, KARSKI KAROL, KIJAS ZDZISŁAW JÓZEF, *Początki i rozwój ruchu ekumenicznego w Polsce*, w: JÓZEF BUDNIAK, ZYGFRYD GLAESER, TADEUSZ KALUŻNY, ZDZISŁAW JÓZEF KIJAS (red.), *Encyklopedia ekumenizmu w Polsce (1964–2014)*, Kraków 2016, s. 23–48.
- GÓRALSKI WOJCIECH, *Przed otwarciem drugiego polskiego synodu plenarnego*, MPP 76 (1991) nr 6, s. 219–223.
- JANCZEWSKI ZBIGNIEW, *Prace i uchwały II Polskiego Synodu Plenarnego*, SSHT 34 (2001), s. 249–258.

¹⁰⁵ *Tamże*, nr 72, 278.

- Kapłaństwo i życie konsekrowane jako wspólnota życia i posługi z Chrystusem*, w: *II Polski Synod Plenarny (1991–1999)*, Poznań 2001, s. 159–188.
- Kościół katolicki w Polsce na drodze ekumenizmu*, w: *II POLSKI SYNOD PLENARNY, Teksty robocze*, Poznań – Warszawa 1991, s. 95–126.
- Kościół wobec rzeczywistości politycznej*, w: *II Polski Synod Plenarny (1991–1999)*, Poznań 2001, s. 83–100.
- Kościół wobec życia społeczno-gospodarczego*, w: *II Polski Synod Plenarny (1991–1999)*, Poznań 2001, s. 65–82.
- Liturgia Kościoła po Soborze Watykańskim II*, w: *II Polski Synod Plenarny (1991–1999)*, Poznań 2001, s. 189–216.
- Maryja w tajemnicy Chrystusa i Kościoła*, w: *II Polski Synod Plenarny (1991–1999)*, Poznań 2001, s. 263–280.
- PIERONEK TADEUSZ, *Wprowadzenie*, w: *II POLSKI SYNOD PLENARNY, Teksty robocze*, Poznań – Warszawa 1991, s. 6–8.
- Posługa charytatywna Kościoła*, w: *II Polski Synod Plenarny (1991–1999)*, Poznań 2001, s. 217–229.
- Potrzeba i zadania nowej ewangelizacji na przełomie II i III Tysiąclecia Chrześcijaństwa*, w: *II Polski Synod Plenarny (1991–1999)*, Poznań 2001, s. 9–28.
- Powołanie do życia w małżeństwie i rodzinie*, w: *II Polski Synod Plenarny (1991–1999)*, Poznań 2001, s. 29–48.
- Sól ziemi. Powołanie i posłannictwo świeckich*, w: *II Polski Synod Plenarny (1991–1999)*, Poznań 2001, s. 143–158.
- SZKODOŃ JAN, *Polski Synod Plenarny w Archidiecezji Krakowskiej*, ACr 26 (1994), s. 263–277.
- Szkola i uniwersytet w życiu Kościoła i narodu*, w: *II Polski Synod Plenarny (1991–1999)*, Poznań 2001, s. 49–63.
- Środki społecznego przekazu w służbie człowieka i Kościoła w Polsce*, w: *II POLSKI SYNOD PLENARNY, Teksty robocze*, Poznań – Warszawa 1991, s. 127–136.
- Świętość. Dar i zadanie*, w: *II Polski Synod Plenarny (1991–1999)*, Poznań 2001, s. 231–250.
- Życie konsekrowane w Kościele w Polsce*, w: *II POLSKI SYNOD PLENARNY, Teksty robocze*, Poznań – Warszawa 1991, s. 163–184.